

Tom trzeci kazań niemieckich Mistrza Eckharta (ok. 1260–1327/1328) zawiera czwartą ich grupę, od 60 do 86. Każde z nich rozpoczyna werset lub kilka wersetów, a niektóre łączą się w krótki dialog. Najpierw są wyszczególniające punkty, a potem następuje ich rozwinięcie. Eckhart pisze m.in. o spoczynku, o trzech rodzajach poznania, które są właściwe duszy, o mierze („Miarą zwiemy to, co w sobie coś mieści lub nie mieści”), o istocie miłości (*Gott ist die Liebe* i *Gott ist liebe*), o świetle i o aniołach, o Duchu Świętym i o tożsamości, o rozumie, woli i obrazowo o wolnej woli, o duszy, o poznaniu Boga i o łasce. Zwroty w języku niemieckim podawane w przypisach pokazują wieloznaczność i precyzję słów Mistrza z Hochheim. Jest też tak, że te same tezy uzasadnia innymi racjami i rozświetla je w kolejnych kazaniach (nawet w kilku pod rząd) – są one do siebie zbliżone tematyką, cytataми i argumentacją lub zawierają ciekawe przykłady warunków, które są niemożliwe do spełnienia. Oprócz odniesień do Biblii pojawiają się odwołania do pism m.in. Augustyna, umiłowanego przez Eckharta Franciszka, Bernarda, Grzegorza, Izydora, a także Pseudo-Dionizego, Boecjusza i mistrzów pogańskich – Arystotelesa, Demokryta czy Proklosa.

To wspaniała mozaika, która prowadzi w głąb poznania. W kazaniu o miłości mówi: „Cielesny pokarm, który spożywamy, zmienia się w nas, natomiast pokarm duchowy, jaki przyjmujemy, przemienia nas w siebie”. W kazaniu 67, jednym z najtrudniejszych do interpretacji, w sposób przekonujący i niezwykły mówi o miłości Boga, modlitwie i Jego działaniu w Osobach i w człowieku, stwierdzając, że: „Największą doskonałość, w duszy i ciele, osiągniemy wtedy, gdy człowiek zewnętrzny będzie całkowicie podtrzymywany przez osobowy byt, podobnie jak człowieczeństwo i Bóstwo Chrystusa stanowią jeden byt osobowy”. A w kazaniu następnym dodaje: „Nigdy niczego tak bardzo nie pragnął człowiek, jak Bóg pragnie doprowadzenia człowieka do poznania Boga. Bóg jest gotów w każdym czasie, my natomiast nie bardzo jesteśmy gotowi. Bóg jest blisko nas, ale my daleko. On jest wewnątrz, my na zewnątrz. On jest w nas u siebie, my na obczyźnie”. Pojawia się zwrot: *Bild und Urbild* – obraz i jego model lub obraz i rzecz, której jest obrazem i doskonała jedność między nimi, taka jaka jest np. między słońcem i światłem lub ogniem i ciepłem. Staramy się to wszystko pojąć w duchu teologii apofatycznej – Augustyn, odwołując się do sceny przemiany Szawła w świętego Pawła mówi: „Gdy święty Paweł nic nie widział, ujrzał Boga”, a Eckhart przedstawia te słowa następująco: „Gdy święty Paweł ujrzał nicość, zobaczył Boga”. W kazaniu 71 *Nicht* używane jest raz jako rzeczownik, raz jako zaimek odnoszący się do Boga, bądź do stworzeń. Gdy Paweł otwiera oczy, nic nie widzi, a Eckhart poprawia, że widzi nicość, która jest Bogiem, bo, uzasadnia, kiedy ujrzał Boga, to nazwał Go nicością. Bóg jest Niczym, a równocześnie Czymś: „To, co jest Czymś, jest zarazem Niczym”. I tak jak stwierdza w kazaniu 72, prawdziwe poznanie Boga jest ponadwyobrażeniowe i ponadpojęciowe i ma charakter doświadczenia: „Syn jest Obrazem Boga przewyższającym wszelki obraz; stanowi On obraz Jego ukrytego Bóstwa. Dusza została uformowana na ten sam wzór co Syn-Obraz Boga i jest odbiciem tego samego wzoru. Otrzymuje ona z tego samego źródła, co Syn”. Bóg jest samą otwartością, nie ma w Nim niczego, jest tak wolny i pusty jak np. Świątynia uwolniona od kupców. W najdłuższym 86 kazaniu porównuje życie czynne, symbolizowane przez Martę z kontemplatywnym, którego symbolem jest Maria i wbrew powszechnie przyjętej interpretacji i sensowi wypowiedzi Jezusa, z większym uznaniem mówi o Marcie, wyćwiczonej w twardej szkole życia, która wymaga praktykowania dobrych uczynków, a ideałem jest dla niego połączenie życia z kontemplacją.

Tom zamyka Bulla Jana XXII z 1329 roku, potępiająca 28 zdań Mistrza Eckharta.

K.M.

Mistrz Eckhart, *Dzieła wszystkie*, tom III, przełożył Wiesław Szymona OP, Wydawnictwo W drodze, Poznań 2014